

1. ZOSTAVENIE ZÁVEREČNÉHO ÚČTU A FINANČNÉ VZŤAHY

Obec a vyšší územný celok po skončení rozpočtového roka údaje o rozpočtovom hospodárení súhrnne spracujú do záverečného účtu. Pri jeho spracovaní postupujú podľa § 16 zákona č. 583/2004 Z. z. Zostavenie záverečného účtu je zavŕšením rozpočtového procesu v obci a vo VÚC.

Záverečný účet sa zostavuje ako hodnotiaca správa, ktorá podáva komplexný obraz o hospodárení obce a vyššieho územného celku v príslušnom rozpočtovom roku. Obec a vyšší územný celok prezentujú v záverečnom účte svoju činnosť a poskytujú celkový prehľad o výsledkoch svojho rozpočtového hospodárenia, ako aj hospodárenia svojich organizácií v príslušnom rozpočtovom roku. Podkladom na vypracovanie záverečného účtu sú finančné a účtovné výkazy, v ktorých sú prezentované výsledky celoročného rozpočtového hospodárenia obce a vyššieho územného celku a výsledky hospodárenia nimi zriadených a založených organizácií.

K najdôležitejším a zásadným povinnostiam obce a vyššieho územného celku v procese zostavenia záverečného účtu podľa zákona č. 583/2004 Z. z. patrí najmä:

- po skončení účtovného roka zostaviť účtovnú závierku podľa zákona o účtovníctve,
- dať overiť účtovnú závierku audítorm,
- po skončení rozpočtového roka údaje o rozpočtovom hospodárení súhrnne spracovať do záverečného účtu,
- finančne usporiadať svoje hospodárenie vrátane finančných vzťahov k zriadeným alebo založeným právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom a právnickým osobám, ktorým boli poskytnuté prostriedky svojho rozpočtu,
- usporiadať finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu, štátnym fondom, rozpočtom iných obcí a k rozpočtom vyšších územných celkov,
- zostaviť záverečný účet v obsahovom členení v súlade s §16 ods. 5 zákona č. 583/2004 Z. z.,
- nevyčerpané prostriedky previesť na osobitný účet a v nasledujúcich rozpočtových rokoch ich zaradiť do rozpočtu ako príjmovú finančnú operáciu,
- rozhodnúť o použití prebytku rozpočtu zo strany zastupiteľstva pri prerokúvaní záverečného účtu,
- pri prerokúvaní záverečného účtu zastupiteľstvom potvrdiť spôsob financovania schodku rozpočtu,
- pred schválením návrh záverečného účtu predložiť na verejnú diskusiu podľa zákona o obecnom zriadení a zákona o samosprávnych krajoch,

- prerokovať záverečný účet najneskôr do šiestich mesiacov po uplynutí rozpočtového roka,
- prijať opatrenia na nápravu nedostatkov, ak sa záverečný účet zo strany zastupiteľstva schváli s výhradami.

Obec a vyšší územný celok finančne usporiada svoje hospodárenie vrátane finančných vzťahov:

- a) k štátu, t. j. najmä k štátnemu rozpočtu a štátnym fondom,
- b) k právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom pôsobiacim na území obce, ako aj k obyvateľom žijúcim na tomto území vyplývajúce zo zákonov a z iných všeobecne záväzných právnych predpisov, zo všeobecne záväzných nariadení obce, ako aj zo zmlúv,
- c) k zriadeným rozpočtovým a príspevkovým organizáciám, ktorými sú:
 - rozpočty príjmov a výdavkov rozpočtových organizácií,
 - príspevky príspevkovým organizáciám zriadeným obcou,
- d) k právnickým osobám, ktorých je zakladateľom,
- e) k rozpočtom iných obcí, k rozpočtu vyššieho územného celku, do ktorého územia obec patrí, ak plnia spoločné úlohy.

1.1 Finančné vzťahy štátu

Pod finančnými vzťahmi štátu k rozpočtom územnej samosprávy, t. j. k rozpočtom obcí a k rozpočtom vyšších územných celkov, treba rozumieť finančné prostriedky, ktoré štát poskytuje obciam a vyšším územným celkom na plnenie úloh a funkcií, ktoré územná samospráva plní. Samotná realizácia finančných vzťahov štátu sa uskutočňuje prevodom finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu do rozpočtu obcí a vyšších územných celkov.

Finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu sú:

- podiely na daniach v správe štátu (zabezpečujú sa prostredníctvom daňových úradov),
- dotácie na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy (zabezpečujú sa prostredníctvom správcu kapitoly štátneho rozpočtu, do ktorého vecnej pôsobnosti patrí výkon štátnej správy, ktorý sa preniesol na obec a vyšší územný celok),
- ďalšie dotácie v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok (zabezpečujú sa prostredníctvom Ministerstva financií SR alebo správcu kapitoly štátneho rozpočtu, do ktorého vecnej pôsobnosti patrí činnosť, ktorá sa má financovať).

➤ *Podiely na daniach v správe štátu*

K najvýznamnejším (z hľadiska objemu finančných prostriedkov) finančným vzťahom štátu k rozpočtom obce a k rozpočtom vyššieho územného celku sú podiely na daniach v správe štátu.

Finančné vzťahy – podiely na daniach v správe štátu ustanovuje osobitný predpis, ktorým je **zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom je určený výnos dane z príjmov fyzických osôb s výnimkou dane z príjmov, ktorá sa vyberá zrážkou v príslušnom rozpočtovom roku, ktorý je príjmom rozpočtov obce. Tento zákon určuje aj výnos dane v príslušnom rozpočtovom roku, ktorý je príjmom rozpočtov vyšších územných celkov.

Výnosy dane sú vlastnými príjmami obce a vlastnými príjmami vyššieho územného celku; kompetenciu rozhodovať o použití týchto príjmov majú výsostne len obce a vyššie územné celky.

➤ *Dotácie na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy*

Obec a vyšší územný celok plnia nielen úlohy vyplývajúce z ich samosprávnych funkcií, ale aj niektoré úlohy štátnej správy. Financovanie preneseného výkonu štátnej správy, ktorý obce a vyššie územné celky vykonávajú, zabezpečuje štát z prostriedkov štátneho rozpočtu. Tieto dotácie na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy získavajú obce a vyššie územné celky do svojich rozpočtov prevodom zo štátneho rozpočtu prostredníctvom správcu kapitoly štátneho rozpočtu, do ktorého vecnej pôsobnosti patrí konkrétny prenesený výkon štátnej správy. Náklady preneseného výkonu štátnej správy sa uhrádzajú zo štátneho rozpočtu v rozsahu určenom zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a na základe osobitných predpisov.

Dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy sa poskytujú na základe osobitných predpisov, napr. na základe **zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení** v znení neskorších predpisov. Z dotácií zo štátneho rozpočtu sa podľa cit. zákona zabezpečuje financovanie regionálneho školstva, a to tak na úrovni obce, ako aj na úrovni vyššieho územného celku. K zdrojom financovania patria prostriedky zo štátneho rozpočtu v rozpočtovej kapitole Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a prostriedky zo štátneho rozpočtu v rozpočtovej kapitole Ministerstva vnútra SR.

V kapitole Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR sa rozpočtujú finančné prostriedky pre vyššie územné celky najmä na:

- výchovno-vzdelávací proces a prevádzku škôl,
- financovanie špecifík, mimoriadnych výsledkov a záujmového vzdelávania na školách,
- riešenie havarijných situácií v školách,
- rozvojové projekty škôl,
- financovanie nákladov na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- kapitálové výdavky na výstavbu, prístavbu, modernizáciu a rekonštrukciu škôl,
- odchodné pre školy.

V kapitole Ministerstva vnútra SR sa rozpočtujú finančné prostriedky pre obce, najmä na:

- výchovno-vzdelávací proces a prevádzku škôl,
- príspevok na výchovu a vzdelávanie,
- financovanie špecifík, mimoriadnych výsledkov a záujmového vzdelávania v školách,
- riešenie havarijných situácií v školách,
- rozvojové projekty škôl,
- financovanie nákladov na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- odchodné pre školy,
- kapitálové výdavky na výstavbu, prístavbu, modernizáciu a rekonštrukciu škôl.

Do rozpočtov obcí a rozpočtov vyšších územných celkov sa poskytujú rôzne ďalšie dotácie v súlade so zákonom č. 523/2004 Z. z., napr. na prenesený výkon pôsobnosti štátnej správy na obce a prechod pôsobností z orgánov štátnej správy do samosprávnej pôsobnosti obcí podľa zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov na úseku matrik, kultúry, školstva, sociálneho zabezpečenia, na mestskú verejnú dopravu, na riešenie individuálnych potrieb obcí, na záchranu historických jadier niektorých miest a pod.

➤ *Dotácie v súlade so zákonom o štátnom rozpočte*

Obciam a vyšším územným celkom sa pridelujú a vyplácajú ďalšie dotácie v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok. Tieto dotácie sa zabezpečujú prevodom finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu do rozpočtov obcí a vyšších územných celkov prostredníctvom Ministerstva financií SR alebo prostredníctvom kapitoly, do vecnej pôsobnosti ktorej patrí činnosť, ktorá sa má týmito dotáciami (určenými podľa zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok) financovať.

Finančné vzťahy k štátnym fondom sú účelové dotácie zo štátnych fondov, napr. zo Štátneho fondu rozvoja bývania, z Environmentálneho fondu a pod.

1.2 Finančné vzťahy k právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom

Obec a vyšší územný celok usporiadajú aj finančné vzťahy k právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom pôsobiacim na území obce a vyššieho územného celku, pretože v priebehu rozpočtového roka sa poskytujú z rozpočtu obce a rozpočtu vyššieho územného celku právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom, ktoré majú sídlo alebo trvalý pobyt na území obce a vyššieho územného celku, alebo ktoré pôsobia, vykonávajú činnosť na území obce a vyššie-

ho územného celku, alebo poskytujú služby jej obyvateľom. Ide o dotácie poskytnuté za podmienok ustanovených všeobecne záväzným nariadením na podporu všeobecne prospešných služieb, všeobecne prospešných alebo verejnoprospešných účelov, na podporu podnikania a zamestnanosti.

1.3 Finančné vzťahy k zriadeným rozpočtovým a príspevkovým organizáciám

Súčasťou rozpočtu obce a rozpočtu vyššieho územného celku sú:

- rozpočty príjmov a výdavkov rozpočtových organizácií a príspevky príspevkovým organizáciám zriadeným obcou a vyšším územným celkom podľa zákona č. 523/2004 Z. z.,
- dotácie právnickým osobám, ktorých je obec a vyšší územný celok zakladateľom.

Obec a vyšší územný celok sú oprávnené zakladať a zriaďovať svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia.

Obec a vyšší územný celok zriaďujú svoje rozpočtové a príspevkové organizácie podľa zákona č. 523/2004 Z. z., podľa ktorého tieto organizácie môžu zriadiť len na plnenie úloh obce alebo vyššieho územného celku vyplývajúcich z osobitných predpisov. Rozpočtové alebo príspevkové organizácie nemožno zriadiť na výkon rozhodovacích právomocí, ktoré pre obec a vyšší územný celok vyplývajú z osobitných predpisov.

Podľa § 21 ods. 1 a § 22 ods. 1 zákona č. 523/2004 Z. z. RO je právnická osoba štátu, obce alebo vyššieho územného celku, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami zapojená na štátny rozpočet, rozpočet obce alebo na rozpočet vyššieho územného celku. Hospodári samostatne podľa svojho schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré jej určí zriaďovateľ v rámci svojho rozpočtu. RO hospodári s rozpočtovými prostriedkami zriaďovateľa a s prostriedkami prijatými od iných subjektov. RO zostavuje svoj rozpočet príjmov a výdavkov, pričom sa riadi záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu určenými zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a zriaďovateľom.

Podľa § 21 ods. 2 a § 24 zákona č. 523/2004 Z. z. PO je právnická osoba štátu, obce a vyššieho územného celku, ktorej menej ako 50 % výrobných nákladov je pokrytých tržbami a ktorá je na štátny rozpočet, rozpočet obce alebo na rozpočet vyššieho územného celku zapojená príspevkom. Platia pre ňu finančné vzťahy určené štátom, obcou alebo vyšším územným celkom v rámci jeho rozpočtu. PO hospodári podľa svojho rozpočtu nákladov, výnosov a výsledku hospodárenia. Jej rozpočet zahŕňa príspevok z rozpočtu zriaďovateľa a prostriedky prijaté od iných subjektov. PO je povinná dosahovať výnosy určené svojím rozpočtom. Finančný vzťah me-

dzi zriaďovateľom a príspevkovou organizáciou je určený záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu a záväznými ukazovateľmi určenými zriaďovateľom. PO vykoná po uplynutí rozpočtového roka zúčtovanie finančných vzťahov s rozpočtom zriaďovateľa alebo so štátnym rozpočtom.

1.4 Finančné vzťahy k založeným právnickým osobám

Obec a vyšší územný celok usporiadajú aj finančné vzťahy k právnickým osobám, ktorých zakladateľom je obec a vyšší územný celok. Tieto finančné vzťahy sa realizujú formou dotácií, ktoré sú poskytované na konkrétne úlohy a akcie vo verejnom záujme alebo v prospech rozvoja územia obce a vyššieho územného celku. Nie je povinnosťou upraviť poskytovanie týchto dotácií VZN, ale samosprávy často poskytovanie týchto dotácií riešia vo VZN, ktoré upravuje podmienky poskytovania dotácií na podporu všeobecne prospešných služieb, všeobecne prospešných alebo verejnoprospešných účelov, na podporu podnikania a zamestnanosti. Ďalšou možnosťou je upraviť poskytovanie týchto dotácií formou zásad schválených uznesením zastupiteľstva.

1.5 Finančné vzťahy k rozpočtu vyššieho územného celku a k rozpočtom iných obcí

Finančné vzťahy k rozpočtom vyššieho územného celku a k rozpočtom iných obcí sú účelové dotácie poskytované napr. na plnenie spoločných úloh, na rozvoj regiónu, pri poskytnutí pomoci pri likvidácii následkov živelnnej pohromy, havárie alebo inej podobnej udalosti na ich území a pod. Pre subjekty územnej samosprávy, keďže sú súčasťou verejnej správy, platí povinnosť usporiadať si svoje finančné vzťahy navzájom, a preto všetky finančné prostriedky poskytované formou dotácií za predchádzajúci rozpočtový rok v rámci sektora verejnej správy podliehajú finančnému zúčtovaniu v nasledujúcom rozpočtovom roku. Ak obce zriadia spoločný obecný úrad alebo združenie obcí, finančné prostriedky, ktoré sú určené na financovanie tohto úradu alebo združenia, tiež podliehajú finančnému zúčtovaniu.

Príklad č. 1:

Kto rozhoduje o výške podielových daní, ako aj o spôsobe ich prerozdelenia do obcí a na VÚC ?

O výške podielových daní rozhoduje štát v súlade so zákonom č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Štát ručí za výber dane a jej poukázanie obciam a vyšším územným celkom a rozhoduje aj o spôsobe jej

pridelovania medzi jednotlivé obce a vyššie územné celky, a to nariadením vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy v znení neskorších predpisov, ktoré upravuje aj systém rozdeľovania výnosu dane. Ustanovujú sa kritériá, na základe ktorých sa rozdeľuje výnos tejto dane medzi jednotlivé obce [(počet obyvateľov, počet obyvateľov upravený veľkostným koeficientom obce, počet žiakov (detí) základných umeleckých škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí, počet obyvateľov, ktorí dovърšili vek šesťdesiatdva rokov)] a medzi vyššie územné celky [(počet obyvateľov, počet obyvateľov vo veku 15 až 18 rokov, počet obyvateľov, ktorí dovърšili vek šesťdesiatdva rokov, obrátená hodnota ukazovateľa hustoty obyvateľstva (zohľadňuje zvýšenie nákladnosti verejnej autobusovej dopravy v oblastiach s nižšou koncentráciou obyvateľstva), dĺžka ciest II. a III. triedy, rozloha vyššieho územného celku)]. Prepočty výnosu dane pre jednotlivé obce a vyššie územné celky sú povinné vykonávať daňové úrady mesačne podľa vzorcov uvedených v prílohe citovaného nariadenia.

Daňový úrad rozdeľuje a poukazuje výnos dane do rozpočtov obcí a rozpočtov vyšších územných celkov, a to takto:

- a) 23 % podľa počtu obyvateľov obce s trvalým pobytom na území obce k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka, z toho 57 % prepočítaný koeficientom nadmorskej výšky obce,
- b) 32 % podľa počtu obyvateľov obce s trvalým pobytom na území obce k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka prepočítaného koeficientom v závislosti od zaradenia obce do veľkostnej kategórie,
- c) 40 % podľa počtu žiakov (detí, poslucháčov) škôl a školských zariadení zisteného zberom údajov podľa osobitného predpisu a prepočítaného príslušným koeficientom,
- d) 5 % podľa počtu obyvateľov obce, ktorí dovърšili vek šesťdesiatdva rokov, s trvalým pobytom na území obce k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka.

Výnos dane sa rozdelí vyšším územným celkom takto:

- a) 15 % podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku s trvalým pobytom na jeho území k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka,
- b) 15 % podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku vo veku pätnásť až osemnásť rokov s trvalým pobytom na jeho území k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka,
- c) 32 % podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku, ktorí dovърšili vek šesťdesiatdva rokov, s trvalým pobytom na území vyššieho územného celku k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka,
- d) 9 % podľa obrátenej hustoty obyvateľstva vyššieho územného celku s trvalým pobytom na území vyššieho územného celku k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka,
- e) 20 % podľa dĺžky ciest II. triedy a III. triedy vo vlastníctve vyššieho územného celku k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka,
- f) 9 % podľa rozlohy vyššieho územného celku.

Daňové úrady realizujú výpočet príslušného podielu skutočného výnosu dane pre obce a vyššie územné celky vo svojej pôsobnosti a poukazujú ich na ich účet. Samotný výpočet podielu výnosu dane realizujú na základe východiskových štatistických údajov, ktoré Štatistický úrad SR zverejní s platnosťou na nasledujúci kalendárny rok do 15. augusta predchádzajúceho roka. Všetkým subjektom verejnej správy sa ukladá povinnosť dodržiavať súčinnosť pri poskytovaní potrebných štatistických údajov. Podiel na výnose dane sa poukazuje obciam a vyšším územným celkom najneskôr do 20. dňa bežného mesiaca za predchádzajúci mesiac. Preplatky a nedoplatky zistené k 31. decembru príslušného kalendárneho roka vzniknuté pri rozdeľovaní a poukazovaní výnosu dane vyrovnávajú daňové úrady s obcami a vyššími územnými celkami do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka.

Príklad č. 2:

Akým spôsobom sa vysporiadajú vzťahy obce voči svojej rozpočtovej organizácii – škole, z ktorých finančných výkazov sa bude vychádzať pri zostavení záverečného účtu?

Je veľmi dôležité, aby obec vysporiadala finančné vzťahy k svojim rozpočtovým organizáciám, v tomto prípade voči svojej škole, ktorú zriadila ako rozpočtovú organizáciu.

Pri zostavovaní záverečného účtu treba vychádzať nielen z finančných a účtovných výkazov obce, ale aj z finančných a účtovných výkazov rozpočtových organizácií zriadených obcou, pretože podľa § 4 ods. 4 zákona č. 583/2004 Z. z. súčasťou rozpočtu obce sú aj rozpočty príjmov a výdavkov rozpočtových organizácií.

Obec a škola – RO zriadená obcou sú samostatné právne subjekty; každý z nich zostavuje účtovnú závierku a vyhotovuje účtovné a finančné výkazy osobitne, samostatne vykazuje údaje v účtovných výkazoch a vo finančných výkazoch za účtovnú jednotku.

V súlade s vysvetlivkami k finančnému výkazu Finančný výkaz o príjmoch, výdavkoch a finančných operáciách – FIN 1-12, časť príjmov a výdavkov rozpočtu vyplňajú všetky subjekty verejnej správy, ktorými je aj obec a ňou zriadená škola ako RO. Vo finančnom výkaze obec vykazuje rozpočet príjmov a výdavkov a skutočné príjmy a výdavky za účtovnú jednotku. Škola ako RO vykazuje vo finančnom výkaze svoje rozpočtové príjmy a výdavky a skutočne dosiahnuté príjmy a výdavky za účtovnú jednotku.

Ak je rozpočtovou organizáciou škola, táto prostredníctvom svojho zriaďovateľa na prenesený výkon štátnej správy dostáva zo štátneho rozpočtu dotácie. Dotácia je príjmom zriaďovateľa a ten ju vykazuje v účtovníctve. Výdavky na prenesený výkon štátnej správy sú výdavkami rozpočtovej organizácie – školy, vykazujú ich v účtovníctve rozpočtové organizácie – školy. Táto skutočnosť sa premietne aj do finančných výkazov. V tomto prípade finančný výkaz obce vykazuje prebytkový

rozpočet, nakoľko dotáciu na úhradu nákladov na prenesený výkon štátnej správy použije RO – škola. Naproti tomu finančný výkaz školy – rozpočtovej organizácie vykazuje schodok rozpočtu, pretože príjmom dotácie na prenesený výkon štátnej správy je zriaďovateľ.

Z tohto dôvodu je nevyhnutné mať pri zostavovaní záverečného účtu k dispozícii aj účtovné a finančné výkazy rozpočtových organizácií zriadených obcou. Čerpanie a vyrovnanosť rozpočtu za obec sa tak zistí spočítaním údajov o príjmoch a výdavkoch za účtovnú jednotku – obec a za účtovné jednotky – rozpočtové organizácie. Ak súčet príjmov zriaďovateľa vrátane zriadených rozpočtových organizácií sa rovná súčtu výdavkov zriaďovateľa vrátane zriadených rozpočtových organizácií, rozpočet a jeho čerpanie je vyrovnané. Ak bilancia týchto príjmov a týchto výdavkov je v pluse, rozpočet a jeho čerpanie je prebytkové (bilancia príjmov a výdavkov nemôže byť v žiadnom prípade v mínuse).